

Sygn. akt I C 1413/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2018 roku

Sąd Rejonowy w Świdnicy I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSR Karolina Wołoszczuk

Protokolant Maja Foremny

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 czerwca 2018 roku w Ś.

sprawy z powództwa Prokuratora Okręgowego w Świdnicy

przeciwko (...) Banku (...) S.A. we W., (...) Banku S.A. w W., Z. Z.

o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa

I. ustala, że umowa pożyczki gotówkowej nr (...) zawarta w dniu 24 października 2013 roku pomiędzy pozwanym Z. Z., a stroną pozwaną (...) Bank (...) S.A. we W. jest nieważna;

II. ustala, że umowa kredytu konsumpcyjnego gotówkowego nr (...) zawarta w dniu 21 października 2013 roku pomiędzy pozwanym Z. Z., a stroną pozwaną (...) Bank S.A. w W. jest nieważna;

III. ustala, że umowa rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...) zawarta w dniu 21 października 2013 roku pomiędzy pozwanym Z. Z., a stroną pozwaną (...) Bank S.A. w W. jest nieważna;

IV. ustala, że oświadczenie woli pozwanego Z. Z. o poddaniu się egzekucji do kwoty 3.000 zł złożone wobec strony pozwanej (...) Bank S.A. w W. w dniu 24 października 2013 roku w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...) z dnia 21 października 2013 roku jest nieważne;

V. ustala, że oświadczenie woli pozwanego Z. Z. o poddaniu się egzekucji do kwoty 72.648,02 zł złożone wobec strony pozwanej (...) Bank S.A. w W. w dniu 24 października 2013 roku w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 21 października 2013 roku jest nieważne;

VI. ustala, że oświadczenie woli pozwanego Z. Z. z dnia 24 października 2013 roku – deklaracji zgody na objęcie ochroną ubezpieczeniową na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia nr (...) klientów (...) Bank S.A. w W. jest nieważna;

VII. nie obciąża pozwanego Z. Z. obowiązkiem uiszczenia kosztów sądowych, od których powód był ustawowo zwolniony;

VIII. nakazuje stronie pozwanej (...) Bank (...) S.A. we W., aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa Sądowi Rejonowemu w Świdnicy kwotę 1.213,28 zł tytułem kosztów sądowych, od których powód był ustawowo zwolniony;

IX. nakazuje stronie pozwanej (...) Bank S.A. w W., aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa Sądowi Rejonowemu w Świdnicy kwotę 2.069,28 zł tytułem kosztów sądowych, od których powód był ustawowo zwolniony.

Sygn. akt I C 1413/17

UZASADNIENIE

Prokurator Okręgowy w Świdnicy wniósł pozew przeciwko (...) Bank (...) S.A. we W. oraz Z. Z. o stwierdzenie nieważności umowy pożyczki gotówkowej nr (...) zawartej w dniu 24 października 2013 roku pomiędzy pozwanym Z. Z., a stroną pozwaną (...) Bank (...) S.A. we W. oraz o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów procesu i nie obciążanie tymi kosztami pozwanego Z. Z.. W uzasadnieniu powód podniósł, że w toku prowadzonego śledztwa o sygn. akt PO I Ds. (...) ujawniono proceder prowadzony przez firmy pośredniczące w udzielaniu kredytów i pożyczek gotówkowych polegający na udzielaniu ich osobom, które ze względu na wiek, chorobę psychiczną, czy upośledzenie umysłowe znajdowały się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli do zawierania umów których nie były w stanie spłacić lub były tzw. osobami wspierającymi, tj. zawierały umowy, których beneficjentami były osoby trzecie. Tak też było w przypadku pozwanego Z. Z., który na prośbę swojej znajomej podpisał umowę, która miała być przez nią spłacana. Z. Z. jest nałogowym alkoholikiem, a z opinii sporządzonej na potrzeby prowadzonego postępowania przygotowawczego biegli lekarze psychiatra i psycholog stwierdzili, że w chwili podpisania umowy Z. Z. znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Strona pozwana (...) Bank (...) S.A. we W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz strony pozwanej kosztów procesu. W uzasadnieniu swojego stanowiska strona pozwana zarzuciła, że opinia dołączona do pozwu jest fragmentaryczna i została sporządzona po przeszło trzech latach od dnia zawarcia umowy.

Prokurator Okręgowy w Świdnicy wniósł pozew przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. oraz Z. Z. o stwierdzenie nieważności umowy kredytu konsumpcyjnego gotówkowego nr (...) zawartej w dniu 21 października 2013 roku, umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...) zawartej w dniu 21 października 2013 roku pomiędzy pozwanym Z. Z., a stroną pozwaną (...) Bank S.A. w W. oraz o stwierdzenie nieważności oświadczeń woli pozwanego Z. Z.: o poddaniu się egzekucji do kwoty 3.000 zł złożonego wobec strony pozwanej (...) Bank S.A. w W. w dniu 24 października 2013 roku w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...) z dnia 21 października 2013 roku, o poddaniu się egzekucji do kwoty 72.648,02 zł złożonego wobec strony pozwanej (...) Bank S.A. w W. w dniu 24 października 2013 roku w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 21 października 2013 roku oraz oświadczenia z dnia 24 października 2013 roku – deklaracji zgody na objęcie ochroną ubezpieczeniową na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia nr (...) klientów (...) Bank S.A. w W.. W uzasadnieniu wskazano, że z uwagi na to, że Z. Z. w dniu podpisania w/w umów oraz złożenia oświadczeń woli związanych z podpisanymi umowami był w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli, na co wskazuje opinia biegłych sądowych sporządzona na potrzeby prowadzonego postępowania karnego, żądanie pozwu jest uzasadnione, a interes prawny strony powodowej wynika z konieczności ochrony interesu publicznego.

W odpowiedzi na pozew **strona pozwana (...) Bank S.A. z siedzibą w W.** wniosła o oddalenie powództwa w całości zarzucając, iż przedstawiona przez stronę powodową opinia psychologiczno-psychiatryczna jest dokumentem prywatnym, który został sporządzony po upływie znacznego czasu od chwili, w której powód zawierał umowy, a tym samym nie może stanowić punktu oparcia dla ustaleń co do stanu psychofizycznego Z. Z.. Strona pozwana zarzuciła ponadto stronie powodowej nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 kc) z uwagi na to, że Z. Z. działał w zмовie z osobą trzecią, tj. S. K. i w ten sposób doprowadził bank do rozporządzenia mieniem dla osoby pozbawionej zdolności kredytowej.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Świdnicy z dnia 9 czerwca 2017r. powyższe sprawy połączono do wspólnego rozpoznania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

W drugiej połowie 2013r. S. K. chciała zaciągnąć pożyczkę i w tym celu udała się do biura pośrednictwa kredytowego mieszającego się w Ś. przy ul. (...). Po sprawdzeniu dokumentów pośrednik kredytowy stwierdził, że S. K. nie posiada zdolności kredytowej, jednocześnie zasugerował, że w razie uzyskania potwierdzenia jej wiarygodności kredytowej przez osobę trzecią pożyczka zostanie udzielona. W październiku 2013r. S. K., poprosiła znajomego Z. Z. o zawarcie umowy pożyczki z (...) Bank S.A. z siedzibą w W.. Po okresie 3 miesięcy kredyt miał być przepisany na S. K.. Pozwany

zgodził się na takie rozwiązanie i zgłosił się razem ze S. K. do pośrednika kredytowego i w dniu 21 października 2013 roku podpisał z (...) Bank SA w W. kredyt konsumpcyjny gotówkowy nr (...) oraz umowę rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...). W związku z zawartymi umowami Z. Z. w dniu 24 października złożył oświadczenia woli o poddaniu się egzekucji do kwoty 3.000 zł w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego nr (...) z dnia 21 października 2013 roku oraz o poddaniu się egzekucji do kwoty 72.648,02 zł w zakresie roszczeń (...) Bank S.A. w W. wynikających z umowy kredytu nr (...) z dnia 21 października 2013 roku. Jednocześnie w dniu 24 października 2013 roku Z. Z. podpisał deklarację zgody na objęcie ochroną ubezpieczeniową na podstawie umowy grupowego ubezpieczenia nr (...) klientów (...) Bank S.A. w W..

Dowód:

- zeznania świadka S. K. – k. 121 v-122 (e protokół k. 123);
- protokół przesłuchania świadka w sprawie 1 Ds. 2291/13- k. 34-36, 37-38;
- częściowo przesłuchanie pozwanego Z. Z. – k. 163v (e protokół k. 165);
- umowa kredytu konsumpcyjnego- k. 139-144;
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji z dnia 24.01. (...)- k. 145-146;
- deklaracja zgody- k. 147-149;
- wniosek o udzielenie kredytu- k. 150;
- karta informacyjna- k. 151-152;
- umowa ror- k. 43-46;
- oświadczenie o poddaniu się egzekucji- k. 48.

Z uwagi na to, że S. K. była zainteresowana zaciągnięciem kredytu w wysokości wyższej aniżeli kwota udzielonego kredytu przez (...) Bank S.A. w W., pośrednik kredytowy polecił jej biuro znajdujące się w B., gdzie w dniu 24 października 2013r. pozwany Z. Z. udał się ze S. K. i gdzie podpisał umowę pożyczki gotówkowej nr (...) z (...) Bank (...) S.A. we W..

Dowód:

- zeznania świadka S. K. – k. 121 v-122 (e protokół k. 123);
- protokół przesłuchania świadka w sprawie 1 Ds. 2291/13- k. 34-36, 37-38;
- częściowo przesłuchanie pozwanego Z. Z. – k. 163v (e protokół k. 165);
- umowa pożyczki gotówkowej z dnia 24.10.2013r.- k. 23-25.

Pozwany Z. Z. jest nałogowym alkoholikiem, posiada obniżony poziom rozwoju umysłowego do pogranicza niedorozwoju umysłowego stopnia lekkiego. W dniu składania oświadczenia woli skutkujących zawarciem umów z (...) Bank S.A. w (...) Bank (...) S.A. we W., tj. w dniach 21 października 2013r. i 24 października 2013r. miał wyłączoną zdolność świadomego podjęcia decyzji i wyrażenia woli.

Dowód:

- opinia biegłych J. O. i A. H. złożona do sprawy PO II PC (...) k. 86-90 (akta w załączeniu);

- opinia uzupełniająca z dnia 21.02.2018r.- k. 177-182.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało uwzględnieniu w całości.

W niniejszej sprawie poza sporem jest to, że pozwany Z. Z. podpisał w dniach 21 i 24 października 2013r. umowę pożyczki gotówkowej, umowę kredytu konsumpcyjnego i rachunku oszczędnościowo- rozliczeniowego z pozwanymi Bankami i złożył w związku z tym oświadczenia woli o poddaniu się egzekucji i o przystąpieniu do ubezpieczenia. Wskazane okoliczności wynikają przede wszystkim z niekwestionowanych dokumentów bankowych. Również Z. Z. ich nie kwestionował wskazując- podobnie jak świadek S. K.- że stroną umów miała być S. K., gdyż to ona chciała zaciągnąć pożyczkę, a następnie ją spłacić, co zresztą czyniła, pozwany miał być tylko osobą potwierdzającą jej zdolność kredytową. Z punktu widzenia niniejszej sprawy okoliczności te mają jednak charakter drugorzędny istotnym jest jedynie to, że faktycznie Z. Z. złożył oświadczenia woli o konkretnej treści, a najistotniejsze było ustalenie stanu psychicznego Z. Z. w chwili składania tych oświadczeń woli.

Zgodnie z art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych. Zgodnie natomiast z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zgodnie natomiast z § 2 cytowanego przepisu nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Prokurator Okręgowy w Świdnicy składając pozwy w niniejszej sprawie posłużył się opinią biegłej sądowej psycholog i psychiatry sporządzoną na potrzeby prowadzonego postępowania karnego, z której jednoznacznie wynika, że Z. Z. w dniach 21 i 24 października 2013r. znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Pozwane banki kwestionując wskazaną opinię zarzuciły po pierwsze, że nie może ona stanowić dowodu w niniejszej sprawie, albowiem z uwagi na to, że została sporządzona w innym postępowaniu ma jedynie walor opinii prywatnej, po drugie zaś, że opinia została sporządzona dopiero w 2017r., a zatem po upływie przeszło trzech lat po zdarzeniu.

Na wstępie wskazać należy, że na gruncie stosowania przepisu art. 235 k.p.c., określanym jako zasada bezpośredniości, wyrażano szereg stanowisk w doktrynie oraz jego charakter był oceniany w judykaturze w określonych warunkach wynikających ze stanu faktycznego omawianych spraw. Według utrwalonego stanowiska, ze względów praktycznych a także z uwagi na reguły ekonomii procesowej, zasada bezpośredniości nie może być stosowana w sposób bezwzględny, choć odstępstwa od niej nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej. Zgodnie z prezentowanym stanowiskiem sądów powszechnych, niedopuszczalnym jest czynienie ustaleń w oparciu o materiał dowodowy w postaci zeznań świadków (i ich ocena), jak i opinii biegłego (i jej ocena), zebranych w innym postępowaniu, jeżeli dokonanie przez sąd ustaleń faktycznych będzie opierało się na dowodach, które nie zostały w formalny sposób dopuszczone i przeprowadzone na rozprawie (tak też Sąd Okręgowy w Świdnicy w wyroku z dnia 28 grudnia 2017r., II Ca 764/17). Nie jest zatem wyłączona możliwość zaliczenia w poczet materiału dowodowego sprawy dowodów zgromadzonych w innej sprawie, co oznacza, iż nie dochodzi do naruszenia zasady bezpośredniości, o ile strony mają możliwość ustosunkowania się do ich treści i zgłoszenia stosownych wniosków. Dla zachowania zasady bezpośredniości nie ma bowiem znaczenia, że strona postępowania zgłaszała zarzuty odnośnie dowodów zgromadzonych w innej sprawie w tamtym postępowaniu, natomiast istotne jest to, aby miała ona taką możliwość w aktualnie toczącym się postępowaniu (por. art. 235 kpc red. Gołaczyński 2016, wyd. 1/Klich – Legalis, Art. 235 KPC red. Góra-Błaszczkowska 2015, wyd. 2/Krakowiak – Legalis, Art. 235 KPCT. I red. Piasecki 2016, wyd. 7/Misztal-Konecka - Legalis). Stanowisko doktryny potwierdza orzecznictwo sądowe (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 4 lutego 2010r., I ACa 431/09, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 1999 r., III CKN 406/98, Legalis nr 342601 w postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., sygn. I UK 336/13, Legalis nr 1169185). Dopuścić zatem należy przeprowadzenie przez sąd w trybie art. 278 k.p.c. dowodu z opinii przeprowadzonej w innej sprawie, co musi nastąpić z poszanowaniem zasad ekonomiki

i szybkości postępowania, ale także zasady bezpośredniości. Niezbędne jest zatem określenie warunków, w których mogłoby to nastąpić. Pierwszym z nich jest wydanie przez sąd cywilny, postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego wraz z określeniem okoliczności podlegających sprawdzeniu. Drugim wymogiem jest udostępnienie stronom treści opinii i umożliwienie zgłaszania do niej zastrzeżeń, czy wniosków o uzupełnienie, co miało miejsce w niniejszej sprawie (tak J. M.- (...) w „Proces cywilny a opinia biegłego wydana w innym postępowaniu”, Przegląd sądowy, listopad- grudzień 2012,). Sąd dokonując ustaleń faktycznych w tej części oparł się zatem na dowodzie z opinii biegłych sądowych sporządzonych w toku postępowania przygotowawczego, którą dopuścił w niniejszej sprawie jako dowód, a wobec złożenia przez strony pozwane zastrzeżeń, na opinii uzupełniającej z dnia 21 lutego 2018r. Podzielając zatem wnioski wypływające z opinii biegłych, w ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że w dniu 21 i 24 października 2013r. Z. Z. znajdował się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Opinie zostały sporządzone przez biegłych sądowych, o dużym doświadczeniu zawodowym, są logiczne, spójne, konsekwentne i wyczerpująco uzasadnione. Jeśli zaś chodzi o zarzut badania Z. Z. po upływie trzech lat od zdarzenia podkreślić należy, że ocena stanu świadomości w określonej, wcześniejszej, dacie przeprowadzona w okresie późniejszym – nawet o kilka lat – nie jest zdarzeniem odosobnionym. Biegli sądowi w wielu przypadkach takiej właśnie oceny dokonują, gdyż zdarzenie podlegające ocenie wyprzedza- czasami znacznie- badanie osobiste osoby, której ocena ma dotyczyć albo też na podstawie samych tylko dokumentów po śmierci takiej osoby (w szczególności w sprawach spadkowych, przy kwestionowaniu świadomości testatora).

Odnosząc się z kolei do zarzutu nadużycia prawa podmiotowego przez stronę powodową jest on w realiach niniejszej sprawy całkowicie bezzasadny. Powód domagał się bowiem jedynie sądowego potwierdzenia sankcji wadliwości czynności prawnych. Zarówno w doktrynie, jak i w orzecnictwie ugruntowany jest pogląd że powołując się na zasady współżycia społecznego nie można podważać ani modyfikować wyraźnych dyspozycji przepisów prawnych, które, kierując się względami bezpieczeństwa obrotu prawnego, przewidują sankcję bezwzględnej nieważności czynności sprzecznych z prawem, a nie przewidując żadnych od tego wyjątków samodzielnie i wyczerpująco przesadzają o prawach stron (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 1987 r., III CRN 265/87, OSNC 1989 nr 5, poz. 80). Przyjmuje się ponadto, że nieważność czynności prawnej nie ma nic wspólnego z nadużywaniem prawa przy jego wykonywaniu, a jest jedynie konsekwencją sprzeczności z ustawą dokonanej czynności. Powołanie na nieważność procesie cywilnym, czy to w formie zarzutu, czy w pozwie o jej ustalenie są jedynie aktami o charakterze proceduralnym a sankcja nieważności czynności prawnej następuje już z mocy prawa i dlatego nie przewiduje się jakiegoś materialnego „uprawnienia do powoływania się na nieważność czynności prawnej” (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 października 2002 r., V CK 370/02, OSNC z. 2, poz. 21, wyrok Sądu Najwyższego z 7 dnia 6 stycznia 2000 r., sygn. akt I CKN 1361/98, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2002 r., II CKN 726/00).

Sąd oddalił wniosek strony pozwanej (...) Bank (...) S.A. we W. o przesłuchanie w charakterze świadka M. T. albowiem okoliczności, na które wnioskowany był w/w świadek, tj. dotyczące stanu psychicznego w jakim znajdował się Z. Z. w dniu podpisania umowy, nie mogły być stwierdzone tymże dowodem, ustalenie bowiem stanu psychicznego danej osoby wymaga wiedzy specjalnej. Niezależnie jednak od powyższego wskazać trzeba, że wiedza świadka odnośnie zachowania Z. Z. w trakcie podpisania umowy, biorąc pod uwagę wpływ czasu oraz fakt, że świadek jako pośrednik kredytowy zawiera codziennie kilka tego typu umów, jest wątpliwa.

Reasumując, skoro oświadczenia woli Z. Z. dotknięte są wadą w postaci stanu wyłączającego zdolność świadomego podjęcia decyzji i wyrażenia woli, to konsekwencją powyższego jest bezwzględna nieważność zawartej pomiędzy Z. Z. a (...) Bankiem S.A. z siedzibą w W. umowy kredytu konsumpcyjnego z dnia 21 października 2013r. i umowy rachunku oszczędnościowo- rozliczeniowego zawartej w tej samej dacie oraz nieważność oświadczeń woli towarzyszących podpisaniu tychże umów, a nadto nieważność umowy pożyczki gotówkowej zawartej w dniu 24 października 2013r. z (...) Bank (...) S.A. we W..

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w pkt I- VI wyroku.

Z uwagi na charakter sprawy oraz trudną sytuację materialną pozwanego Z. Z. Sąd w oparciu o art. 102 k.p.c. w zw. z. art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej u.k.s.c.) nie obciążył go obowiązkiem uiszczenia kosztów sądowych, od których powód był ustawowo zwolniony (pkt VII wyroku).

Ze względu na fakt, że powództwo wytoczył Prokurator Okręgowy w Świdnicy ustawowo zwolniony od kosztów sądowych (art. 96 ust. 1 pkt 6 u.k.s.c.), o kosztach sądowych należnych od pozwanych (...) Bank (...) S.A. we W. oraz (...) Bank SA w W. Sąd orzekł po myśli art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z. art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Stąd też nakazał uiścić (...) Bank (...) S.A. we W. kwotę 1 213, 28 zł (obejmującą opłatę od pozwu 644 zł i połowę kosztów opinii biegłych 569, 28 zł), zaś (...) Bank S.A. w W. kwotę 2 069, 28 zł (1 500 zł tytułem opłaty sądowej i 569, 28 zł tytułem ½ kosztów opinii biegłych), o czym orzeczono w pkt VIII i IX wyroku.

ZARZĄDZENIE

1. (...);
2. (...) (...) Bank SA w W.;
3. (...) (...) Bank (...) SA we (...) Bank SA w W.- r.pr. M. S..